

[B] **VADER HEEFT AAN ÉÉN VROUW NIET GENOEG.
OVER “BRANDLUCHT” VAN ERIK VLAMINCK**

Het is dat de ondertitel “of de gevolgen van een huwelijk” al een keer door Marja Pruis voor een boek is gebruikt, anders had Erik Vlamincq hem prima voor *Brandlucht* kunnen inzetten. Want dat is wat de lezer op de eerste plaats met deze roman krijgt voorgeschoteld: het puin van een huwelijk tussen de Belgische Gaston en de Nederlandse Mina in het Canadese Saint Thomas. Als een rottende boedel waar het kind mee wordt opgezadeld. Het idee dat Vlamincq naar aanleiding hiervan uitwerkt, is: mag je je als kind vervolgens wreken op je ouders? Of scherper: mag je ze vernietigen?

Dat klinkt radicaal. Maar met deze *mindset* moet Elly Verkest, het kind van de rekening in *Brandlucht*, het van Vlamincq wel stellen wanneer haar vader, een opportunistische rokkenjager, het gezin verlaat en de wijk neemt naar België. Elly is dan al een vroege tiener, maar lijkt nog bijna volledig onder invloed te staan van wat ze van haar ouders oppikte. Vlamincq bedeeft Elly niet gul. Er figureert nu eens niet een of andere verlichte leraar of oom die Elly op gedachten brengt die afwijken van wat ze in en rond het huis heeft opgevangen. Elly valt volledig samen met hoe Vlamincq Saint Thomas tekent: als een troosteloos emigrantenreservaat waar de bewoners zich krampachtig vastklampen aan een cultuur die ze zich nog uit het moederland menen te herinneren.

Brandlucht is boven alles een *ambachtelijke* roman, een vaststelling die hier op de eerste plaats als compliment is bedoeld. Vooral in het eerste deel van het boek wekt Vlamincq de indruk overal meester over de materie te zijn. Hij scherpt de lezer door aan de lopende band suggestieve zinnestjes te droppen. Dat het kraakt tussen de ouders maakt hij op die manier ook al vroeg in de roman duidelijk. Wanneer de vader een zakenreis naar België aankondigt, weigert hij Elly mee te nemen. “Ge weet goed genoeg dat ik haar niet kan meenemen. Ik moet ginder m’n kop en mijn handen vrij hebben om zaken te kunnen doen.” Moeder antwoordt: “Ik weet dat je je handen vrij moet hebben.” De lezer vermoedt dan al: vader heeft aan één vrouw niet genoeg. Of neem de manier waarop Gaston Verkest eenmaal terug in België opbiecht wat hij voor zijn

dochter in Canada (door hem de “Klein-van-daar” genoemd) voelt: ‘Ik heb dat kind altijd graag gezien’. Warm, maar zeker niet meer dan dat.

Het huwelijk tussen Gaston en Mina Verkest is niet “gesloten”: ze gebruiken Elly als een vertrouweling om elkaar zwart of verdacht te maken. Elly is hiermee Vlamincqs proefkonijn om te laten zien hoe groot de invloed van taal als identiteitsvormende kracht is. Die overtuiging ligt er in *Brandlucht* wat dik bovenop. Vlamincq laat Elly vooral zinnen opvangen, maar van wat ze verder aan indrukken in de wereld buiten het gezin opdoet, krijgt de lezer bar weinig mee. Dat komt over als een kleine gijzeling van schrijverszijde. Vlamincq is zo bedreven in het noteren van mondeling overgebrachte verdachtmakingen dat hij Elly weinig blootstelt aan iets anders dan dat.

Soms lijkt het wel of taal voor Elly een ander woord voor marteling is. Wanneer zij praat of wanneer anderen hun mond opentrekken: alles levert ellende op en Elly snijdt zich aan woorden alsof het doornen zijn. Vlamincq brengt dat dan alsof Elly’s talige perceptie zich op een grensvlak van geest en lichaam bevindt. Wanneer de serpentige Mina haar dochter weer eens wat toebijt, heeft Elly het gevoel “alsof iemand haar luchtpijp dichtknijpt”. Maar ze lijkt die fysieke sensatie op den duur ook op te willen zoeken: pijn is van haar alleen, en dus is pijn leven. Door *Brandlucht* heen ontpopt ze zich als iemand die zichzelf stelselmatig verminkt. Ze “zou willen dat ze haar huid met haar nagels zou kunnen doorboren”, omdat dan “alle nare gevoelens uit haar wegvloeien”. Elly draagt verderop in de roman een opvallende verklaring aan voor haar gedrag. “Omdat het niet in het feministische kraam past, willen vrouwen het niet toegeven maar eigenlijk hunkeren ze naar pijn.”

We komen hiermee in de buurt van een iets mindere kant van het ambachtelijke karakter van *Brandlucht*. Het procedé van de geestelijke pijn die Elly wil omzetten in lichamelijk lijden is op den duur voorspelbaar, waardoor de roman aan kracht inboet. Het bruggetje geest-lichaam slaat Vlamincq stevast aan het eind van een alinea of hoofdstuk; daar had wel een twist aan gegeven mogen worden.

Wat ook gemakzuchtig overkomt, is de wijze waarop de lezer op de hoogte wordt gebracht van de levensgeschiedenissen van de familie Verkest. Er wordt eigenlijk een techniek gebruikt die aan

een ouderwetse briefroman doet denken. Vlamincq laat, plat gezegd, zijn personages nogal eens “leeglopen” over wat hun in het verleden allemaal overkwam. In elk hoofdstuk komt een ander personage aan het woord, en dat geeft de invulling van het innerlijke leven van de Verkesten een behoorlijk opsommerig karakter. Wat blijkbaar niet subtiel in een verhalende context aan de lezer overgebracht kan worden, biechten Gaston, Mina en Elly dan maar rechtstreeks aan de lezer op. Ook springt de naald een paar keer over, waarmee ik bedoel dat Vlamincq te grote stappen maakt in zijn poging de lezer iets aan het verstand te brengen. Laten we het erop houden dat niet alle paukenslagen even subtiel geïntroduceerd worden.

Erik Vlamincq verdient ondanks het bovenstaande een compliment voor zijn laatste roman, om de eenvoudige redenen dat uit zijn proza vragen oprijzen en omdat hij in staat is om een boek lang een atmosfeer vast te houden. Vlamincq toont zich in *Brandlucht* niet de grootste durfal, maar wel een vakman.

SEBASTIAAN KORT

ERIK VLAMINCK, *Brandlucht*, Wereldbibliotheek,
Amsterdam, 2011, 244 p.
